

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด
Dhamma for People Who Hate Temples

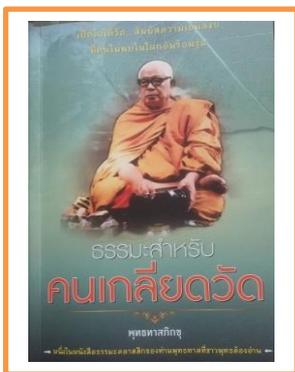
ผู้แต่ง : พุทธทาสภิกขุ.

สำนักพิมพ์: กรีนปัญญาญาณ

พิมพ์ครั้งที่: 2

ปีที่พิมพ์: 2557

จำนวนหน้า: 248 หน้า

พระครูถาวรพิสุทธิ์ (เริงศักดิ์ ถาวร, สุทธิพันธ์)

Phrakru Thawornphisut (Rerngsak Thawaro, Suthiphan)

พระครูวิจิตรศีลาจาร

Phrakhruwijitajarn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding Author, E-mail: 6403504326@mcu.ac.th

1. บทนำ

เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติและผลงานโดยสังเขปของพุทธทาสภิกขุ หรือ พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปัญโญ) ท่านเกิดเมื่อวันอาทิตย์ ขึ้น 7 ค่ำ เดือน 7 ปีมะเมีย ตรงกับวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2449 บิดาชื่อนี้ชื่อเชียง มารดาชื่อเคลื่อน พานิช ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ท่านมีน้องสองคน น้องคนโตเป็นชายชื่อนี้ชื่อ ยี่เกย ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น ธรรมทาส พานิช ส่วนน้องสาวคนสุดท้องชื่อนี้ชื่อ กิมซ้อย พานิช ท่านเรียนหนังสืออยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 บิดาของท่านได้เสียชีวิตลงและเมื่อจบชั้น มศ.3 ท่านจำต้องออกจากโรงเรียนมาช่วยมารดาทำการค้าขาย เมื่ออายุครบ 20 ปี ท่านได้เข้าพิธีบรรพชาอุปสมบทและได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมในกรุงเทพฯ จากการชักชวน และสนับสนุนจากอาเลี้ยง น้องชายของบิดาท่าน โดยมาพำนักอาศัยอยู่กับพระครูชยาภิวังษ์ (กลิ่น) ที่วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร จนสำเร็จสอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค ภายหลังท่านเบื่อหน่ายชีวิตในเมืองหลวง กอปรกับเห็นพระสงฆ์ในเมืองพากันมัวเมาหลุ่มหลงลาภสักการะ ไม่สนใจพระธรรมวินัย ไม่สนใจเรื่องการศึกษา จึงตัดสินใจกลับไปพำนักจำวัดที่ไชยา เพื่อศึกษาและทดลองปฏิบัติตามแนวทางที่ท่านเชื่อมั่น โดยร่วมกับนายธรรมทาส และคณะธรรมทานจัดตั้งสถานปฏิบัติธรรม “สวนโมกขพลาราม” ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2475 นับแต่นั้น

ได้รับบทความ: 1 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 26 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 27 กันยายน 2567

Received: August 1, 2024; Revised: September 26, 2024; Accepted: September 27, 2024

มาท่านได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างเข้มข้น จนเชื่อมั่นว่าท่านมาไม่ผิดทางแน่และได้ประกาศใช้ชื่อนาม “พุทธทาส” เพื่อแสดงว่าให้เห็นถึงอุดมคติสูงสุดในชีวิตของท่าน ความใฝ่รู้ของท่านไม่จำกัดเพียงแค่ความรู้ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ท่านยังใฝ่ศึกษาวิชาอื่น ๆ รวมถึงวิทยาการใหม่แขนงต่าง ๆ เช่น การถ่ายรูป พิมพ์ดีด วิทยุ แผ่นเสียง และความรู้ภาษาภาษาอังกฤษ และสนใจอย่างยิ่งก็คือ วิชาวิทยาศาสตร์ ทั้งยังติดตามข่าวสารบ้านเมือง และความคิดอ่านของปัญญาชนชั้นนำในสมัยนั้นอย่าง

พุทธทาสภิกขุมีดำริริเริ่มแนวปฏิบัติของสงฆ์ และผู้มาศึกษาปฏิบัติธรรมในสวนโมกข์หลายอย่างแตกต่างจากสถานปฏิบัติธรรมหรือพุทธสถานอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เกิดความเรียบง่ายไม่เป็นภาระต่อตนเองและผู้อื่น เน้นย้ำเฉพาะสิ่งที่เป็นแก่นของการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติตนสู่ความเป็นอิสระจากทุกข์ โดยมีหลักที่ถือว่า ไม่ยินดีต้อนรับคนที่ล้างจาน ซ้ำไม่เป็น แนวคิดเรียบง่าย เข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยาก พุทธทาสภิกขุได้ริเริ่มกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของสวนโมกข์ และยังเป็นวาทีช่วยในการจดจำนำไปใช้ได้ง่าย ได้แก่ กินข้าวจานแฉก อาบน้ำในคู เป็นอยู่อย่างทาส เป็นอยู่อย่างตายแล้ว ฯลฯ พุทธทาสภิกขุ นับเป็นพระเถระองค์หนึ่งของวงการคณะสงฆ์เถรวาทไทยที่มีความสามารถด้านวรรณกรรมมีงานเขียนงานประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองเป็นจำนวนมาก โดยผลงานธรรมะของท่านส่วนหนึ่งได้ประพันธ์ไว้ในรูปร้อยกรอง ซึ่งมีความไพเราะ และดึงดูดใจให้คนทั้งหลายเข้าถึงเนื้อหาธรรมะได้ง่ายขึ้น พุทธทาสภิกขุพบว่าผลงานทางด้านการประพันธ์หนังสือเป็นจำนวนมากที่สำคัญ ๆ เช่น หนังสือพุทธธรรม ตามรอยพระอรหันต์ และคู่มือมนุษย และยังมีผลงานอื่น ๆ อีกมากมายนับไม่ถ้วนซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลังในการศึกษาศาสนาพุทธเป็นอย่างดี นอกจากนี้ พุทธทาสภิกขุยังเป็นพระสงฆ์ไทยรูปแรกที่บุกเบิกการใช้โสตทัศนอุปกรณ์สมัยใหม่สำหรับการเผยแพร่ธรรมะจากผลงานของท่านทำให้เป็นที่รู้จักทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จนได้รับการถวายปริญญาเกิตติมศักดิ์จากสถาบันการศึกษาที่เห็นความสำคัญกับแนวคิดและคำสอนของท่านในสาขาต่าง ๆ เป็นจำนวนมากมาตามความเหมาะสมแก่ผลงานและงานวิชาการของท่าน การประกาศเกียรติสดุดีถึงภูมิรู้ ภูมิธรรม ความรู้ความสามารถและคุณูปการของท่านที่มีต่อวงการพระพุทธศาสนาสังคมไทยและแวดวงวิชาการในต่างประเทศที่ได้นำแนวคิด หลักการ อุดมการณ์ไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์สมัยใหม่และการดำเนินชีวิตในประจำวัน หนังสือเรื่อง ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด พิมพ์ครั้งที่ 2 นนทบุรี: สำนักพิมพ์กรีน ปัญญาญาณ จำกัด, 2557, จำนวน 248 หน้า. หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้นำเสนอโดยแบ่งเป็นบท จำนวน 8 บท

2. เนื้อหาหนังสือ “โครงสร้างและสาระสำคัญของหนังสือ”

การวิจารณ์หนังสือ “ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด” ผู้วิจารณ์ขอสรุปเนื้อหาโดยย่อของหนังสือ ดังนี้

บทที่ 1 ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด (1):

ในบทนี้ ผู้เขียนได้แจกแจงความเข้าใจทั่วไป 6 ข้อ คือ 1. ลักษณะของคนเกลียดวัด 2. ความหมายของคำว่า ‘วัด’ 3. เกี่ยวกับคำว่า ‘เกลียด’ 4. เหตุผลที่เกิดมีความเกลียดวัด

5. เหตุผลที่ทำให้เกลียดวัด 6. ต้องแก้ไขวัดให้เหมาะสำหรับคนเกลียดวัด โดยผู้เขียนได้เปิดประเด็นคำถามที่ว่า คนที่กำลังเกลียดวัดนั้นคือใคร และมีอยู่ในลักษณะอย่างไร ผู้เขียนได้มีคำตอบ ดังนี้

1. ลักษณะของคนเกลียดวัด เป็นคนที่มีการศึกษาดีแล้ว เป็นนักรูกริกที่มีอำนาจทางการเงิน เป็นนักการเมืองที่จะนำพาบ้านเมือง เป็นนักปกครองที่จัดการคน และเป็นครูบาอาจารย์ และเป็นเศรษฐี โดยพวกเกลียดวัดคือพวกที่จะทำลายมนุษยธรรม คือไม่มีศีลธรรมแล้วก็ทำลายทุกอย่าง จึงทำให้เกิดพวกที่ 1. ผู้มีผลประโยชน์ขัดกันกับวัด บุกรุกที่วัด มีคดีความกันกับวัด พวกที่ 2. ผู้มีเสรีภาพเกินขอบเขต ทำอะไรตามใจตน เป็นวัยรุ่นอันธพาล พวกที่ 3. ผู้อาศัยวัดเพราะความจำเป็น อาศัยวัดเป็นเรือจ้างเพื่อประโยชน์ตน ไม่ได้มีความศรัทธาอันแท้จริง พวกที่ 4. มีการศึกษาไม่ถูกต้อง เหมาะเอาว่าวัดเป็นสิ่งล้ำสมัย มองวัดเป็นกาฝากสังคม เป็นอยู่อย่างเอาเปรียบสังคม (หน้า 11-14)

2. ความหมายของคำว่า ‘วัด’ ในภาษาคนก็คือ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ตัววัดวาอารามที่เป็นฝ่ายวัตถุ ในภาษาธรรม หมายถึงเจตนาของการมีวัด การประพฤติกระทำอยู่ในวัด ดังนั้น วัดจึงเป็นสถาบันที่มนุษย์ตั้งขึ้นตามความบีบคั้นของธรรมชาติเพื่อให้มนุษย์ต้องมีความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องในด้านจิตใจ (หน้า 17-21)

3. เกี่ยวกับคำว่า ‘เกลียด’ เป็นอาการขึ้นการปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองต้องการในเรื่องกิน กาม เกียรติ อันเป็นข้าศึกแก่ความเจริญของตน โดยเฉพาะเมื่อเกลียดวัดเป็นการเห็นวัดเป็นข้าศึกต่อความเจริญของตนหรือของสังคมเห็นวัดเป็นของครีครงมงายสำหรับคนโง่ เห็นวัดเป็นสิ่งที่ไม่คุ้มค่าในการมีหรือการจัด ดังนั้น คนเกลียดวัดคือคนที่กำลังเกลียดสิ่งที่จะทำให้ตนเองรุ่งเรืองก้าวหน้าทางจิตใจเพื่อให้ถึงอันดับสุดท้ายของความเป็นมนุษย์ (หน้า 22-23)

4. เหตุผลที่เกิดมีคนเกลียดวัด เป็นเพราะไม่รู้จักรักรู้จักสิ่งนั้นโดยถูกต้องว่ามีคุณค่าสำหรับตนอย่างไร เช่น ไม่รู้จักวัด ไม่รู้จักธรรมะ ไม่รู้จักศาสนา ไม่รู้จักพระสงฆ์ เป็นต้น อีกทั้ง สถานะของวัดก็ถูกเปลี่ยนหน้าที่คือที่เคยมีหน้าที่ช่วยยกจิตวิญญาณให้สูงขึ้น กลายมาเป็นสิ่งที่ให้ผลไม่คุ้มค่าแก่มนุษย์ไป (หน้า 26)

5. เหตุผลที่ทำให้เกลียดวัด เป็นเพราะวัดเปลี่ยนไปในทางที่ให้เกลียดด้วยเหตุผล เช่น วัดไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ถูกต้องจงความหมายคำว่า “วัด” มาแต่เดิมพวกมีปัญญาก็เกลียด คน สมัยใหม่ที่ก้าวหน้าทางเนื้อหนังร่างกาย แล้ววัดไม่ยอมเปลี่ยนแปลงตามนั้น วัดยังคงรักษาความถูกต้องตามเดิม คนกลุ่มนี้ก็เกลียด ครั้นเปลี่ยนไปตามนั้น กลุ่มคนมีปัญญาก็เกลียด เราใช้วัดเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เพิ่มความเห็นแก่ตัวและการปรับเปลี่ยนที่ตอบสนองความต้องการของตน (หน้า 28)

6. ต้องแก้ไขวัดให้เหมาะสำหรับคนเกลียดวัด ปรับเปลี่ยนวัดให้มีผู้นำในการนำวัดให้มีหน้าที่ประคับประคองวิญญาณของคนให้ก้าวหน้าไป ควบคู่กันไปกับความก้าวหน้าในทางร่างกาย จัดวัดชนิดที่ธรรมชาติต้องการ โดยต้องช่วยกันให้คนได้รู้จักธรรมะและปฏิบัติ

ธรรมะ ให้ธรรมะเป็น ชีวิตจิตใจ นั่นคือ เห็นร่างกายเป็นเพียงเปลือก เห็นหัวใจคนเป็นธรรมะ มองสัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพื่อความสงบสุข เพื่อความผาสุก เพื่อพระนิพพาน ในที่สุด ดังนั้น ต้องปรับเปลี่ยนวัดเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่กำลังมีอยู่ในสังคมที่ไม่มีศีลธรรม จนทำให้เกิดอาชญากรรม ความรุนแรง ความเลวทราม ความโหดร้ายที่มากขึ้น (หน้า 32-33)

บทที่ 2 ลักษณะของคนเกลียดวัดและหนทางรอด

ในบทนี้ ผู้เขียนได้คลี่ประเด็นจากบทที่ 1 นั้นนำมาเสนอทางรอดในการแก้ปัญหา คนเกลียดวัด โดยแยกเป็น 3 เรื่อง คือ 1. เกี่ยวกับวัดวาอาราม 2. เกี่ยวกับศาสนา 3. เกี่ยวกับพระเจ้าพระสงฆ์ โดยภาพรวม ผู้เขียนยังคงเน้นย้ำคนเกลียดวัดที่มุ่งที่เกลียดธรรม เกลียดศาสนา และเกลียดบุคคล โดยผู้เขียนแยกคนเกลียดวัดออกเป็นสองพวกคือ เทวดาอันธพาลมีกิน มีกำม มีเกียรติแล้วยังเกลียดวัด และมนุษย์อันธพาล พวกที่ยังต้องอาบเหงื่อต่างน้ำอยู่ ยังหิวในกิน กาม เกียรติ ยังเป็นอันธพาล เพราะเหตุแห่งความเข้าใจไม่ถูกต้องในเรื่องกิน กาม เกียรติ นั้น ดังนั้น ความเข้าใจให้ถูกต้องในเรื่องวัดวาอาราม มองให้เป็นสำนักงานเกี่ยวกิจการ ดับทุกข์ในทางจิตวิญญาณของมนุษย์ให้ได้ วัดวาอารามจะได้เป็นสถานที่ให้ผู้มีศรัทธาได้พ้นทุกข์และให้แสงสว่างสำหรับมนุษย์จะก้าวต่อไปข้างหน้าสำหรับเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (หน้า 50) เป็นการปรับความเข้าใจจากภาษาคนมาเป็นภาษาธรรม ส่วนความเข้าใจให้ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนา วัดวาอารามนั้นไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับสิ่งที่เรียกว่า “ศาสนา” แม้ว่าสิ่งที่เรียกว่า ศาสนานั้นมีสำนักงานอยู่ในวัดวาอาราม เพราะเหตุว่า ศาสนานั้นเป็นระบบการศึกษา ระบบการปฏิบัติ จนกระทั่งได้รับผลของการปฏิบัติ มีความสงบสุขสูงสุดตามที่มนุษย์จะได้รับ ระบบนี้เรียกว่า ศาสนาอยู่ในรูปของสถาบันอันแน่นแฟ้นขึ้นอยู่กับมนุษย์รู้จักหรือไม่รู้จัก ถ้ามนุษย์ไม่รู้จักก็ปล่อยให้หลุดโรยสูญหายไป (หน้า 52-53) ดังนั้น ในแต่ละศาสนาก็มีคนอยู่หลายระดับแห่งจิตใจ บางศาสนาอยู่ในระดับเชื่อง่าย ๆ บางระดับต้องกำลังจิตใจเข้มแข็ง บางระดับก็ต้องใช้ปัญญาวิปัสสนาอันสูงสุด แต่ละศาสนามีความเหมาะสมแก่ศาสนิกของตน ตามยุคสมัยและถิ่นฐานเพื่อช่วยทำให้โลกโดยรวมดีขึ้น นี่คือธรรมะที่จะต้องมองเห็น ช่วยกันแก้ไขปรับปรุงศาสนาให้กลายเป็นศาสนาเพื่อการยกระดับจิตวิญญาณของมนุษย์ (หน้า 60) ในส่วนความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับพระเจ้าพระสงฆ์ ต้องเป็นผู้เรียนรู้และปฏิบัติสืบอายุศาสนาให้คนรุ่นหลังเพื่อให้โลกนี้ไม่ว่างจากพระอรหันต์ ท่านมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ไว้ให้มนุษย์ตามความประสงค์แห่งพระศาสดาแห่งศาสนาของตนเพื่อประโยชน์แก่มหาชนทั้งเทวดาและมนุษย์นั่นเอง (หน้า 69)

บทที่ 3 ลักษณะของคนเกลียดวัดและหนทางรอด (2):

ในบทนี้ ผู้เขียนไขปมประเด็นคนเกลียดวัดที่มองพระรัตนตรัยคือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ที่ไม่ถูกต้อง โดยกล่าวหาพระพุทธเจ้าว่าเป็นบุคคลสมมติ มีตัวจริงหรือไม่ พระสิทธัตถะเป็นโรคจิตไม่สมประกอบในทางเพศจึงต้องออกบวช และพระพุทธเจ้าเป็นผู้มองในแง่ร้ายในการสอนเรื่องกามารมณ์ หาว่าพระพุทธเจ้ามีจิตวิปริตผิดธรรมดา

คนกล่าวหาว่าดีแต่ทำให้คนเป็นหม้าย กล่าวหาว่าพระองค์มีวิธีการชวนเชื่อ พระองค์มีแผน ล่อลวงให้มาบวช เป็นต้น สิ่งที่ควรเข้าใจให้ถูกต้องนั้นคือ พระพุทธเจ้าที่เป็นกายเนื้อเหมือน คนทั่วไปก็มี พระพุทธเจ้าที่เป็นกายธรรม ธรรมะ นามธรรมคือ ต้องมีพระพุทธเจ้าสำหรับเป็นที่พึ่งทำความดีทุกข์ ต้องทำให้ทุกคนมีส่วนที่จะเป็นพระพุทธเจ้าในการมีความสามารถจะรู้ เรื่องทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ทางให้ถึงความดับทุกข์ได้ในระดับตน เพราะว่าคน ทุกคนมีสติปัญญาหรือ “โพธิ” เป็นเชื้อแห่งความรู้ที่จะทำให้รู้อย่างเดียวกับที่พระพุทธเจ้าได้ ตรัสรู้ (หน้า 86) ขณะที่ความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับพระธรรม ต้องมองให้เห็น 4 รูปแบบ คือ

1. มองให้เห็นปรากฏการณ์ของธรรมชาติทั้งหลายเป็นสังขตธรรม เป็นอสังขตธรรม
2. กฎของธรรมชาติที่มันมีกฎตายตัวอยู่ว่าต้องทำอย่างนั้นกับสิ่งนั้น ต้องทำอย่างนี้กับสิ่งนี้ ต้องทำให้ถูกต้องกับกฎของธรรมชาติ
3. หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ
4. ผลที่จะได้รับเป็นรางวัล จากการทำหน้าที่ที่ถูกต้อง (หน้า 94) ส่วนความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับพระสงฆ์ มองให้เห็นว่า พระสงฆ์คือหมู่คณะแห่งผู้เรียนรู้และปฏิบัติจนได้รับประโยชน์เต็มตามที่มนุษย์ควรจะได้รับ ซึ่งคนที่ไม่ทำอย่างนั้นไม่มีโอกาสจะได้รับ เมื่อท่านได้รับแล้ว จะมาเป็นนักสังคัมสังเคราะห์ สูงสุดในทางด้านจิต ด้านวิญญานให้มนุษย์หลุดพ้นจากกองทุกข์ในด้านจิต ด้านวิญญาน เป็น พระอริยบุคคลเพิ่มขึ้น ๆ ในโลกนี้ (หน้า 104-105)

บทที่ 4 อานิสงส์ของธรรมะ

ในบทนี้ ผู้เขียนได้นำตัวเนื้อแท้ของศาสนา คือ ธรรมะหรือกฎของธรรมชาติเท่าที่ จำเป็นแก่มนุษย์ แล้วก็ยังมีคนเกลียดศาสนา และวัดที่เป็นที่เผยแพร่ศาสนา คนก็ยังมีเกลียดวัด เมื่อมีคนเกลียดวัดก็ไม่สนใจศาสนาและไม่สนใจธรรมะ เรื่องมันก็จบลงที่ว่า มนุษย์จะต้องมี แต่ความทุกข์ ดังนั้น ขอให้ทุกท่านเห็นอานิสงส์ของธรรมะอย่างนี้ว่า จะปฏิบัติถูกต้องตาม ธรรมชาติ ตามกฎของธรรมชาติ แล้วจะไม่มีปัญหาใด ๆ เหลืออยู่ ไม่มีความทุกข์ (หน้า 117)

บทที่ 5 ‘คนเกลียดวัด’ กับ ‘คนรักวัด’ (1):

ในบทนี้ ผู้เขียนได้ขยายประเด็นของคนเกลียดวัด เกลียดศาสนา เกลียดพระ ธรรม เกลียดพระเจ้าพระสงฆ์นั้นนำมาขยายให้ลุ่มลึกไปจนถึงความเข้าใจในภาษาธรรมของ การเกลียดวัดที่ว่า ท่านผู้เกลียดวัดทั้งหลาย การเป็นทาสของอายตนะของท่านนั้นมันทำให้ ท่านเกลียดวัด การเป็นทาสของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แสวงหาแต่ความสุขสนุกสนานทาง อายตนะจนตรึงทางอายตนะงอมแงมเหมือนติดฝิ่น ความเป็นทาสของอายตนะนี้เองทำให้ คุณกลายเป็นเกลียดวัด เพราะรู้สึกว่าคุณนั้นมันขัดกันกับความรู้สึกของคุณ เพราะว่า คุณต้องการอย่างหนึ่ง ที่วัดเขานิยามกันอีกอย่างหนึ่ง (หน้า 120-121) ดังนั้น ผู้เขียนจึงนำมาสู่ การเปรียบเทียบของคนเกลียดวัดและคนรักวัดและวิเคราะห์ให้เห็นถึงเหตุผลของการเกลียด โดยผู้เขียนยกมา 10 เรื่องคือ 1. ไม่เข้าใจเรื่องทางจิตทางวิญญาน เพราะเขารู้จักแต่วัตถุ นิยม เห็นความสำคัญและพอใจในรสของความสุขทางวัตถุ เขาจึงไม่เห็นแสงสว่างทาง วิญญาน อันเป็นหนทางบรรลุมรรคผลนิพพาน 2. ไม่เข้าใจเรื่องศาสนา เพราะศาสนาเป็น

เครื่องกำจัดยาเสพติดทางวิญญาณที่อุปาทานความยึดมั่นในเรื่องตัวตน-ของตน ตัวกู-ของกู จึงเป็นทุกข์ และมองสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งสิ้น พระศาสดาทุกพระองค์จึงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เพื่อให้หลุดพ้นจากกองกิเลส 3.ไม่เข้าใจธรรม เพราะธรรมะนั้นคือระบอบของการประพฤติกรรมทำให้ถูกต้องกับความเป็นมนุษย์ของเราในทุกชั้นตอนแห่งวิวัฒนาการทั้งด้านเอกชน สังคมและอื่น ๆ ธรรมะจึงให้แสงสว่างทางวิญญาณ จิตใจต้องอาศัยธรรมเป็นแสงสว่าง 4. ไม่เข้าใจเรื่องโลกุตตระและนิพพาน เพราะคนเกลียดวัดมองว่าเอาประพฤติกรรมพร้อมกับการทำมาหากินอยู่ในโลกนี้ไม่ได้ ต้องปรับการมองให้เห็นว่าโลกุตตระเป็นยาระงับพิษ เมื่อโลกียะเป็นพิษ ต้องอาศัยโลกุตตระแล้วจะทำให้ไม่มีความทุกข์ 5. ไม่รู้เรื่องภาษาคน-ภาษาธรรม ต้องเข้าใจให้ลึกซึ้งและแยกความหมายและความเข้าใจในการศึกษาศาสนา เพราะคำสั่งสอนที่ปรากฏอยู่ในไบเบิล พิมพ์เป็นสมุดเป็นคัมภีร์มักจะเป็นภาษาคน แต่ถ้าภาษาธรรมคือศาสนาที่มีระบบปฏิบัติที่ดับทุกข์ได้ ถ้าเข้าใจภาษาคน-ภาษาธรรมแล้วจะได้รู้จักธรรมะ แล้วจะเลิกเกลียดวัด 6. ไม่เข้าใจปัญหาศีลธรรม เพราะคนเกลียดวัดจะเกลียดธรรมะ เมื่อเกลียดธรรมะจึงเกลียดศีลธรรม เกลียดสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องทางศีลธรรม ดังนั้น คนเกลียดวัดจึงไม่รู้เรื่องศีลธรรม และเพราะศีลธรรมเป็นตัวความสงบ เป็นต้นเหตุแห่งความสงบ หากไม่เข้าใจศีลธรรม ความสงบจึงยังเกิดไม่ได้ 7. ไม่มีพระเจ้าพระสงฆ์ในจิตใจ เพราะพระเจ้าพระสงฆ์คือตัวอย่างแห่งบุคคลผู้เป็นอยู่ด้วยความสะอาด สว่าง สงบ เขาเป็นบุคคลที่มีระบบการเป็นอยู่เกลี้ยงหรือสะอาดบริสุทธิ์ รอดจากการบีบคั้นของความทุกข์ เป็นอิสระแก่กิเลส มีปกติไม่วุ่นวายแล้วก็เยือกเย็นเป็นนิพพาน 8. มีระบบความสุขไปทางกิน-กาม-เกียรติ อันเป็นความสุขของคนเกลียดวัด ขณะที่คนรักวัดจะมีสะอาด สว่าง สงบเป็นความสุข เพราะคนเกลียดวัดนั้นจะมีปกติบูชาความอโรยทางเนื้อหนัง ยอมเป็นทางของอายตนะ 9. เข้าใจผิดในเรื่องการทำบุญให้ทาน คนเกลียดวัดจะทำบุญสุนทานชนิดที่อยากจะได้หน้าได้ตา แต่การทำบุญที่จริงต้องเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะช่วยผู้อื่นให้ได้รับความสุขและตัวเองก็ได้บรรเทาภิเลสที่เป็นเหตุให้เห็นแก่ตัวลงไปทุกที 10. ความสุขที่แท้จริงมีได้ต่อเมื่ออยู่ด้วยจิตว่าง การเป็นอยู่ มีชีวิตอยู่ มีลมหายใจอยู่ตามแบบของพุทธบริษัท ทำงานก็ทำด้วยจิตว่าง บริโภคผลงานก็บริโภคด้วยจิตว่าง ว่างจากการรบกวนของกิเลสและความทุกข์ กิเลสไม่รบกวนก็เรียกว่า “ว่าง” ถ้ากิเลสมารบกวนมันก็ “ไม่ว่าง” ก็ไปต่อสู้อับกิเลสอยู่ ความทุกข์ก็เหมือนกัน ถ้ามันเกิดขึ้นแล้ว มันหาความว่างไม่ได้และความสุขที่แท้จริงก็ไม่เกิดขึ้น (หน้า 122-155)

บทที่ 6 ‘คนเกลียดวัด’ กับ ‘คนรักวัด’ (2)

ในบทนี้ ผู้เขียนได้ขยายประเด็นข้อเปรียบเทียบระหว่างคนเกลียดวัดกับคนรักวัด โดยแสดงให้เห็นว่า คนเกลียดวัดเป็นผู้ที่ไม่รู้จักสิ่งหนึ่งซึ่งจะเป็นเครื่องดับพิษอันเกิดขึ้นในวิสัยโลกธรรมดาแล้วพวกนี้ก็จะเกลียดธรรมะ มองเห็นเป็นของไม่มีประโยชน์ เห็นตรงกันข้ามจากที่เป็นจริง หรือเห็นตาม ๆ กันในหมู่มุขผู้เห็นผิดที่เรียกว่าเป็นผู้มีมิจฉาทิฐิตัวด้วยกัน (หน้า 159) ผู้เขียนได้จำแนกออกเป็น 11 ข้อ คือ 1. ไม่เข้าใจคำว่า ‘โลก’ คนเกลียดวัดเป็นคนหลัก

ต่อในวิถีสงสาร คือ คนโง่ คนอันธพาล ไม่รู้จักโลก ไม่รู้จักความดับสนิทแห่งโลก คือไม่รู้จักธรรมะโดยประการทั้งปวง เขาหลงอยู่ในโลกตลอดเวลา (หน้า 165) 1. เข้าใจคำว่า ‘มนุษย์’ ไม่ตรงความหมาย ความหมายที่ถูกต้องแล้ว มนุษย์มีใจสูง คือจะสูงไป ๆ จนกระทั่งบรรลุถึงนิพพาน แต่เข้าใจแต่ความสนุกสนานเอร็ดอร่อยแต่ทางเนื้อหนัง มีแต่ทางวัตถุ ไม่มีเรื่องจิตวิญญาณ 3. ไม่เข้าใจความหมายเรื่องการสืบทอด ฤกษ์มองเพียงกามารมณ์ แต่ไม่ได้มองเป็นการทำให้มีลูกหลานเกิดขึ้นมา 4. ทำความเข้าใจเรื่องครอบครัวให้ถูกต้อง ครอบครัวนั้นคือเพื่อนเดินทางไปในนิพพาน สามภรรยาหรือกันเพื่อความก้าวหน้าในทางจิตใจให้สูงขึ้น ให้ความสะดวกแก่กันและกันในการรู้จักชีวิต รู้จักทุกข์ แล้วจะได้ถอนออกมาเสียโดยเร็ว 5. ให้รู้จักกัลยาณมิตร โดยที่กัลยาณมิตรเป็นเพื่อนที่แท้จริงของพรหมจรรย์ คือการประพฤติปฏิบัติเพื่อออกจากกองทุกข์ 6. ไม่มีความเคารพบิดามารดา เพราะบิดามารดาได้ให้กำเนิดได้ให้โอกาสแก่เรา เราจึงหวังว่า เกิดมานี้จะต้องให้ได้เป็นพุทธะกับเขาสักคนหนึ่งให้จนได้คือให้รู้อะไรตามที่มนุษย์ควรจะรู้ ขจัดปัญหาคือความทุกข์ของมนุษย์ได้ 7. ไม่เคารพครูบาอาจารย์ เพราะครูบาอาจารย์ที่แท้จริง เป็นผู้เปิดประตูในทางวิญญาณให้สัตว์นั้นออกไปสู่แสงสว่าง 8. ต้องสนใจเรื่องทศ 6 คือ ทศข้างหน้าคือบิดามารดา ทศเบื้องหลังคือ บุตร-ภรรยา ทศข้างซ้ายคือ เพื่อนฝูงมิตรสหายทั้งหลาย ทศข้างขวาคือ ครูบาอาจารย์ ทศข้างบน คือ สมณพราหมณ์ พระเจ้าพระสงฆ์ และทศข้างล่างคือ ผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง 9. ความสูญเสียเป็นอุปสรรคมาฝึกให้ฉลาด นำเอาความสูญเสียมาเป็นสิ่งที่มาบอกให้เรารู้ว่า เราคุ้มครองรักษามาฝึกฝนให้เฉลียวฉลาดต่อไปในโอกาสข้างหน้า เราจะได้เลิกโง่กันเสียที 10. รู้จักนรก-สวรรค์ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ คนเกลียดวัดจะไม่เชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เป็นเรื่องที่มีไว้สำหรับหลอกคนโง่ให้เสียสละ ให้บริจาค แต่จริงแล้ว เรื่องนรกก็คือเรื่องเรื่องนทรมาน เรื่องสวรรค์ก็คือเรื่องที่สนุกสนาน ลิงโลดเตลิดเปิดเปิงไป เรื่องนรกสวรรค์นี้ต้องจัดการให้เสร็จสิ้นตั้งแต่ที่นี้ เดี่ยวนี้และก่อนตายแล้วมันจะได้กำไร เรื่องนรกสวรรค์เป็นเรื่องงุ่น เรื่องนิพพานเป็นเรื่องหยุดเรื่องว่าง 11. เรื่องดวง โขก วัตถุมงคล เป็นเรื่องนทรมานจิตใจ คนกลัว โขคร้ายแล้วก็ไม่มีความคิดที่ถูกต้อง ให้กลับมาบำเรอธรรมะเป็นวัตถุมงคลเพื่อจะได้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงโดยไม่บีบบังคับนทรมานจิตใจ (หน้า 166-191)

บทที่ 7 ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด (2)

ในบทนี้ ผู้เขียนได้สะท้อนความเป็นคนเกลียดวัดที่เป็นผู้มีความคิดเป็นของตัวเอง เป็นผู้กระทำตามความพอใจของตัวเอง กระทำตามความเคยชินของตัวเอง ก็มีความรู้สึกว่าเป็นตัวเป็นตนนั้นหนาแน่น เขาไม่ยอมเชื่อ ไม่รับฟังและไม่อยากสนใจ ผู้เขียนได้นำเสนอภาพใหญ่ของการสอนเรื่องอนัตตา คือเรื่องความไม่มีสิ่งที่ยึดว่าตัวตน ก็เพื่อประโยชน์แก่การดับทุกข์ในจิตใจ ความรู้สึกที่ว่าตัวตนเป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตัว ดังนั้น จึงควรรู้เรื่องที่ตรงกันข้าม คือเรื่องที่ไม่ทำความเห็นแก่ตัว เพราะเป็นเรื่องจริง จริงโดยแท้ จริงของธรรมชาติ โดยผู้เขียนได้กำหนดธรรมะสำหรับคนเกลียดวัดมี 6 ข้อ คือ

1. ต้องรู้จักความรู้สึกที่มีตัวตนว่าเป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตัว

2. ต้องรู้จักระดับจิตใจของมนุษย์
3. ให้รู้จักความเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยถูกต้อง
4. เรื่องตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด
5. เรื่องบุญบาปเป็นเรื่องทางจิตใจ
6. เรื่องกิเลสเป็นเหตุทำผิด ต้องมีธรรมไว้กำจัด

บทที่ 8 ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด (3)

ในบทนี้ ผู้เขียนได้นำประเด็นที่ได้กล่าวมาตั้งต้นนั้นมาสรุป โดยเฉพาะประเด็นใครเป็นคนเกลียดวัด และการเกลียดวัดเป็นเพราะไปหลงหรือมีอะไรเป็นสิ่งที่โน้มน้าวให้เป็นปัจจัยในการเกลียดวัด โดยผู้เขียนได้ชี้แต่ละประเด็น 6 ประเด็นคือ 1. คนเกลียดวัดบูชาส่วนเกิน เขามีส่วนเกินแห่งกิน กาม เกียรติ แนวทางแก้ไขโดยการปฏิบัติตามหลักศีลธรรมตามระดับการประพฤติปฏิบัติอันยิ่งยวดของแต่ละคน 2. คนเกลียดวัดมักชอบบอขายมุข 6 ประการนั้น แล้วยอมตกอยู่ในอบายอยู่ตลอดเวลา คือ นรกคือความร้อนใจ เจริญฉานคือความโง่ เปรตคือความหิว อสุรกายคือความกลัว 3. เกี่ยวกับเรื่องการศึกษา ที่ไม่มีทิศทางออกจากปัญหาหรือความทุกข์ มีแต่วนเวียนอยู่ในเรื่องเหยื่อของโลก ความสุข สนุกสนาน เอรีดอ้อยทางเนื้อหนัง มุ่งส่งเสริมความเห็นแก่ตัว 4. เกี่ยวกับเรื่องการเมือง โดยมองว่าการเมืองเป็นเครื่องมือสำหรับการแสวงหาประโยชน์แก่ตัวและพวกของตน หาใช่เป็นมือสำหรับการสร้างสันติภาพให้แก่โลกโดยไม่ต้องใช้อาวุธ 5. เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม หรือระบบการดำรงชีวิตอยู่ในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง ถ้าวัดมีความถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนาแล้วทุกอย่างในวัดจะเป็นสภาพแวดล้อมบุคคลทุกคนให้ดำรงตนอยู่ในความถูกต้องหรือให้ดำเนินไปในลักษณะที่ถูกต้องจนพบกับความถูกต้องที่สุด จึงถือเป็นหลักว่า สร้างวัดนั้นได้บุญ เพราะสร้างสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นขึ้นมาคอยแวดล้อมคนทุกคนให้ดำเนินไปถูกทาง ทุกคนควรจะช่วยกันส่งเสริม สนับสนุน และรักษาไว้ให้ยังคงอยู่ในฐานะเป็นสิ่งที่จะแวดล้อมมนุษย์ให้มีความสูงทางจิตใจ ถ้าคนเกลียดวัดเข้าใจข้อนี้ดีก็คงจะไม่เกลียดวัดและส่งเสริมวัดวาอารามอีกต่อไป (หน้า 241) 6. เกี่ยวกับเรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์ เพราะพวกคอมมิวนิสต์ประกาศว่าศาสนาเป็นยาเสพติดสำหรับมนุษย์ จึงทำให้เป็นคนเกลียดวัด แต่คนอีกกลุ่มหนึ่งเกลียดคอมมิวนิสต์ กล่าวว่าคอมมิวนิสต์จะมาริบทรัพย์สินสมบัติส่วนเกินของตน จำกัดให้เป็นอยู่ในขอบเขตจำกัด แต่แท้ที่จริงแล้ว กิเลสสร้างนายทุนขูดรีดขึ้นมา นายทุนก็สร้างคอมมิวนิสต์ขึ้นมา ดังนั้น ความเห็นแก่ตัวด้วยอำนาจกิเลสเป็นเหตุให้เกิดลัทธิคอมมิวนิสต์ (หน้า 242-243) ดังนั้น สิ่งที่เป็นรากเหง้าของคนเกลียดวัด อันเป็นต้นตอทั้งของนายทุนและลัทธิคอมมิวนิสต์จึงเป็นเรื่องตัวตนที่ความเห็นแก่ตัว ดังนั้น ศาสนาเป็นเครื่องทำลายยาเสพติดนี้ ธรรมะในพระศาสนานั้นจะขจัดยาเสพติดเช่นนี้ให้หมดไป ให้จิตใจสะอาดสว่างและสงบ

3. วิเคราะห์หนังสือเรื่อง ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ภายหลังจากได้อ่านหนังสือ เรื่อง “ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด” แล้ว ผู้วิจารณ์มีข้อวิจารณ์ ดังนี้

3.1 ลักษณะของหนังสือ

พุทธทาสภิกขุ (2557: 1) รูปเล่มของหนังสือมีความเหมาะสม กะทัดรัด ขนาดใส่กระเป๋าพกพาติดตัวได้ง่าย และพร้อมที่จะอ่านอ่านได้ทุกเวลา ตอบโจทย์สำหรับกลุ่มเป้าหมายของหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะคนกลุ่มที่มุ่งสนใจแก่นคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เมื่อดูสีสันของปก มีความโดดเด่น ใช้สีดูแล้วเย็นตา และยังมีรูปภาพของผู้เขียนคือ ท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งข้อนี้สามารถค่าประกันด้วยผลงานการเขียนที่อยู่ในผู้อ่านหนังสือธรรมะเชิงประยุกต์อันลุ่มลึกย่อมจะไม่ผิดหวัง เมื่อพิจารณาปกหลังที่มีรูปท่านพุทธทาสภิกขุพร้อมข้อความที่เหมือนการสรุปทัศนะของท่านที่ว่า “เป็นไปได้ที่ ‘ภาพ’ ของวัดจะวิวัฒนาการเปลี่ยนผ่านไปตามยุคสมัย เป็นป่ากลางธรรมชาติที่ปราศจากสิ่งปกคลุมใด ๆ นอกจากจิวรผืนเดียวกันได้ หรือจะจะมีพระพุทธรูปทองคำ แวดล้อมไปด้วยโบสถ์วิหารราคาดหลายล้านก็ได้ แต่ ‘ความหมายที่แท้จริง’ ของวัด อันหมายถึงสถานที่ขัดเกลามนุษย์ให้ถึงที่สุดแห่งวิวัฒนาการทางจิตวิญญาณนั้น...เปลี่ยนไม่ได้ และมีแค ‘วัดเดียว’ ทุกชีวิต” เป็นข้อความชวนให้สงสัยและนำไปสู่การติดตามหนังสือเล่มนั้นว่าท่านผู้เขียนมีมุมมองอย่างไรเกี่ยวกับวัด ความหมายที่แท้จริงของวัดคืออะไร อะไรคือวัด วัดใช่ศาสนาหรือไม่ แล้วทำไมท่านผู้เขียนจึงมองว่ามนุษย์ทุกชีวิตทุกชาติมีเพียงวัดเดียว

3.2 การเรียบเรียงเนื้อหา

การเรียบเรียงเนื้อหา ผู้เขียนได้เรียบเรียงเนื้อหาโดยแบ่งออกเป็น 8 บท โดยการเริ่มต้นจากบทที่ 1 อันเป็นการปูพื้นฐานปรับความเข้าใจให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์เฉพาะที่จะกล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ ตั้งแต่ความหมายคำว่า ลักษณะของคนเกลียดวัด โดยแยกอธิบายให้ชัดถึง ‘วัด’ คืออะไร ‘เกลียด’ คืออะไร แล้วผู้เขียนแสดงเหตุผลที่เกิดมีความเกลียดวัด เหตุผลที่ทำให้เกลียดวัดและต้องแก้ไขวัดให้เหมาะสมสำหรับคนเกลียดวัด ถือเป็นการฉายภาพใหญ่ภายใต้ข้อสงสัยว่า คนเกลียดวัดนั้นคือใคร มีลักษณะอย่างไรและจะอย่างไรกับคนเกลียดวัดนี้ ส่วนบทที่ 2 บทที่ 3 และบทที่ 4 ผู้เขียนได้แสดงการวิเคราะห์ถึงคนที่เกลียดวัดนั้นมีความเข้าใจในการมอง ‘วัด’ อย่างไรจนทำให้เกลียดวัดเกี่ยวกับความเข้าใจอันเป็นมิจฉาทิฐิเกี่ยวกับวัดวาอาราม ศาสนา พระเจ้าพระสงฆ์ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ผู้เขียนได้ปรับความเข้าใจที่ถูกต้องในการมองประเด็นเหล่านี้ และผู้เขียนได้ขยายความของอานิสงส์ของธรรมะอันถือเป็นหัวใจสำคัญของความเข้าใจถูกต้องอันเป็นสัมมาทิฐิ ถึงแม้จะเกลียดธรรมะ แต่มนุษย์ทุกคนต้องเป็นไปตามหลักธรรมะนั้น จากนั้น ผู้เขียนได้นำลงสู่การขี้รากเหง้าของประเด็นปัญหาทั้งในบทที่ 5 และบทที่ 6 โดยมี 21 ประเด็นสะท้อนให้เห็นถึงคนเกลียดวัดมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ยังมองวัดในมิติ

ของคนมีกิเลสเป็นอนุสัยนอนเนื่องอยู่ในความเป็นตัวตน จนเกิดเป็นคนเห็นแก่ตัว ดังนั้น ในบทที่ 7 จึงเป็นมรรควิธีของการชี้ทางออกสำหรับคนเกลียดวัด โดยการปรับความเห็นให้ถูกต้อง และสุดท้าย บทที่ 8 ผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์ประเด็นปัญหาที่ได้กล่าวไว้ในบทต้นนั้นมาทำการบูรณาการด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องพร้อมแนวทางที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติ (พุทธทาสภิกขุ, 2557: 30)

3.3 ลักษณะการนำเสนอ

ในการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือนี้ ผู้เขียนได้มีการนำเสนอเนื้อหาด้วยการชี้ให้เห็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนของสังคมชาวพุทธไทยในปัจจุบันที่กำลังหลงทางเดินที่ถูกต้องในแง่ความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติ สิ่งที่สำคัญของการนำเสนอหนังสือเล่มนี้ เป็นการนำเสนอเชิงบุคคลาธิษฐาน คือการยกบุคคลขึ้นมาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในลักษณะเป็นรูปธรรม พร้อมควบคู่ด้วยธรรมาธิษฐาน การอธิบายเนื้อหาอันเป็นนามธรรม โดยผู้เขียนได้ใช้ภาษาคนและภาษาธรรม สำหรับภาษาคนและภาษาธรรมมีความแตกต่างกันคือ ภาษาคนนั้นเอาไปตามทางของวัตถุ ตามความรู้สึกได้ ตามคนธรรมดา และอาศัยวัตถุเป็นพื้นฐาน ไม่ได้อาศัยธรรมะเป็นพื้นฐาน จึงพูดแต่เรื่องวัตถุเรื่องโลก พูดแต่เรื่องที่ได้เห็นได้ด้วยตาธรรมดาสามัญ ส่วนภาษาธรรมนั้นเป็นไปในทางนามธรรมที่ไม่เห็นตัว ไม่เนื่องด้วยวัตถุ ต้องมีปัญญาเห็นนามธรรมเหล่านั้นแล้วจึงจะพูดเป็นและให้ความหมายเป็น นี่เป็นภาษาธรรม ภาษานามธรรมที่เหนือไปจากวัตถุ โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ภาษาคนก็คือ ภาษาทางโลก เป็นภาษาของคนไม่รู้ธรรมะ พูดกันตามประสาของคนที่ไม่รู้ธรรมะ ส่วนภาษาธรรมเป็นภาษาที่คนเหมือนกันพูด แต่ว่าได้เห็นธรรมะในส่วนลึก หรือเห็นธรรมที่แท้จริง แล้วพูดไปด้วยความรู้สึกอันนั้น จึงเกิดเป็นภาษาธรรมขึ้นมา การตีความพระพุทธานุศาสนาดด้วยทฤษฎีภาษาคน-ภาษาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้หลักธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากกว่าจะเป็นสิ่งที่เหลือวิสัยที่มนุษย์จะเข้าใจและเข้าถึงได้ และธรรมะเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้และช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามพ้นจากทุกข์ได้จริงในปัจจุบันชาติโดยไม่ต้องรอชาติหน้า ส่วนแรงบันดาลใจที่ทำให้ท่านพุทธทาสภิกขุ สร้างทฤษฎีการตีความนี้ขึ้นก็เพื่อที่จะตีความพระสูตรให้ทันสมัยและไม่ให้เข้าใจในลักษณะมงายอีกต่อไป (พุทธทาสภิกขุ, 2557: 16)

3.4 แรงบันดาลใจในการเขียน

จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ ทำให้เห็นว่า ผู้เขียนมีความมุ่งมั่นอุทิศตนในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยความกล้าหาญในการชี้นำสังคมในแนวทางที่ถูกต้อง และมีการใช้ปัญญาอันแยบคาย ทำให้เชื่อมั่นได้ว่า สิ่งที่คุณเขียนในหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปต่อยอดประโยชน์สุขทั้งให้แก่ตนเองและสังคมได้อย่างแท้จริง เหมือนกันกับเรื่อง ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัดที่คุณเขียนได้สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนถึงเจตนารมณ์ความเข้าใจ และการมีอยู่ของวัด อีกทั้ง หนังสือนี้ได้ตอบโจทย์ให้สำหรับพระสงฆ์

ที่จะสร้างวัด หรือดูแลการบริหารจัดการวัด ต้องตีโจทย์ให้แตกของคำว่าวัดในการทำหน้าที่ ประคับประคองจิตวิญญาณของคนให้เกิดความก้าวหน้าไป ควบคู่กันไปกับความก้าวหน้าทาง ร่างกาย นั้นหมายความว่า วัดต้องดำรงหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้ให้เกิดความสมดุล (พุทธทาสภิกขุ, 2557: 21)

3.5 มุมมองที่โดดเด่นของหนังสือ

1. การยึดหลักพุทธพจน์ ในการนำเสนอทั้ง 8 บทของหนังสือเล่มนั้น ผู้เขียน ได้ยึดหลักการชั้นปฐมภูมิคือ พุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะหลักคำสอนเรื่อง อริยสัจสี่ อันเป็นการชี้ให้เห็นสิ่งที่ปัญหาหรือทุกข์ สาเหตุของปัญหา เป้าหมายการ แก้ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหามาเป็นบทตั้งไว้ในแต่ละช่วงตอนได้เหมาะสมกับเนื้อ เรื่องที่นำเสนอได้อย่างน่าสนใจยิ่ง ผู้วิจารณ์คิดว่า การยึดหลักพุทธพจน์เช่นนี้ช่วยให้หนังสือ เกิดความพิเศษและเพิ่มความน่าสนใจของหนังสือได้เป็นอย่างมาก (พุทธทาสภิกขุ, 2557: 1)

2. การนำเสนอเรื่องธรรมะสำหรับคนเกลียดวัดด้วยการใช้ภาษาคน-ภาษา ธรรม สิ่งที่เป็นจุดเด่นของหนังสือเล่มนั้นก็คือ ผู้เขียนได้นำหลักการของพระพุทธศาสนา มา วิเคราะห์และสังเคราะห์ จนเกิดตกผลึกเป็นองค์ความรู้ในการเข้าใจหัวใจของพระพุทธเจ้า สิ่งที่สำคัญต่อมาคือ การนำเสนอของผู้เขียนด้วยการนำหลักการตีความพุทธธรรมคือ ภาษาคน อันเป็นบุคลาธิษฐาน ซึ่งใช้บุคคลเป็นที่ตั้ง เป็นวิธีแสดงธรรมโดยยกบุคคลขึ้นอ้าง และภาษา ธรรม อันเป็นธรรมมาธิษฐาน ซึ่งหมายถึง คำสอน ความเชื่อ ความคิด การยกภาษาคนหรือ บุคลาธิษฐานมานั้นเป็นการแสดงให้เห็นเป็นเชิงประจักษ์ เป็นรูปธรรม สามารถนำไปสู่ความ เข้าใจสารัตถะที่แท้จริงของหลักพุทธธรรมอันเป็นอรรถาธิบายด้วยภาษาธรรมหรือหลัก ธรรมาธิษฐาน อันเป็นเรื่องนามธรรม ผู้เขียนใช้ทั้งสองลักษณะนั้นควบคู่การอธิบาย และสิ่งที่ สำคัญคือ การอธิบายนั้นไม่เป็นแบบข้ามภาพข้ามชาติ แต่จะอธิบายความเป็นขณะปัจจุบัน ของการเกิดและการดับแห่งอัตตานั้น โดยที่สามารถเข้าใจได้ง่ายและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เมื่อนำมามองกับเรื่อง ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัดนี้จะทำให้เข้าใจเจตนาปณิธานของผู้เขียน อย่างชัดเจนในการดึงคนออกมาจากสิ่งที่ยึดเหนี่ยววัตถุนิยมในเรื่องกิน กามและเกียรตินั้น ผู้เขียนได้อรรถาธิบายด้วยการใช้ภาษาธรรมในถ้อยความมีอรรถาธิบายให้เกิดความสะอาด สว่าง และสงบ และทำให้เห็นเนื้อแท้ของทุกศาสนาที่แท้จริงถ้าทำความเข้าใจศาสนาแห่งตนและ ศาสนาของผู้อื่นด้วยการใช้ภาษาคน ภาษาธรรม (พุทธทาสภิกขุ, 2557: 52-60)

จากการที่ผู้เขียนได้อ่านหนังสือ “ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด” สิ่งที่คุณเขียนได้รับ จากหนังสือเล่มนี้ มีดังนี้

1. เรายอมรับได้ทุกศาสนาว่า แต่ละศาสนามีอะไรของตนเหมาะแก่ศาสนิก ของตน แห่งยุคสมัยของตน แห่งถิ่นของตน เพื่อให้ช่วยทำโลกโดยส่วนรวมนี้ให้มันดีขึ้น นี่คือ ธรรมะที่จะต้องมองเห็น ช่วยกันแก้ไขปรับปรุงศาสนาให้กลับมาเป็นศาสนาอย่างเดิม แล้วคน ก็จะไม่เกลียดศาสนา

2. เราจะต้องมีความพอใจ เคารพนับถือ ประพฤติปฏิบัติธรรมะนั้นให้สุดความสามารถที่จะทำได้ เพื่อว่าจะมีโลกอันงดงาม เป็นที่ตั้งแห่งสันติสุขและสันติภาพ ทั้งส่วนบุคคลและส่วนสังคม

3. หนังสือ “ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด” เป็นการอธิบายถึงคนเกลียดวัด เป็นการกล่าวถึงบุคคลที่มีความรู้มีการศึกษาจึงเป็นการไม่ชอบในทางด้านพระพุทธศาสนา เห็นได้อย่างชัดเจน

4. สรุป

หนังสือเรื่อง “ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด” ผู้เขียนได้สะท้อนความเป็นจริงของสังคมปัจจุบันจากการที่คนเกลียดวัด จึงทำให้เกิดความวุ่นวายทั้งในระดับบุคคลที่เป็นโรคความเครียด โรคจิตประสาท ในระดับสังคมอยู่ด้วยความหวั่นวิตกกังวลหาความสงบสุขไม่ได้ ทั้งที่มีความสมบูรณ์ทางวัตถุ แต่จิตใจเร้าร้อนเหมือนตกรอกใหม่ อันเป็นโทษของการเกลียดวัด เกลียดธรรมะ เกลียดศาสนา ด้วยเหตุของการยึดมั่นในตัวตน-ของตน จนทำให้เกิดความเห็นแก่ตัวอันมาจากความโลภ ความโกรธ ความหลง นำไปสู่การแสวงหาเรื่องกิน กาม เกียรติ ตลอดเวลา เป็นการดำเนินชีวิตอยู่ด้วยกิเลสและเป็นคนเกลียดวัด เพราะวัดเป็นสถาบันที่มนุษย์ตั้งขึ้นตามความบีบคั้นของธรรมชาติเพื่อให้มนุษย์ต้องมีสำหรับความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องในด้านจิตใจ คนเกลียดวัดจึงเป็นคนที่กำลังเกลียดสิ่งที่จะทำให้ตนเองรุ่งเรืองก้าวหน้าทางจิตใจถึงอันดับสุดท้ายของการพัฒนาความเป็นมนุษย์ เขารู้จักแต่วัตถุนิยม แต่ไม่เข้าใจแสงสว่างทางวิญญาณ จึงจำเป็นให้คนรักวัดเพื่อจะได้ปรับปรุงจิตใจของตนให้สูงขึ้น ให้เกิดความเข้าใจว่าอะไรเป็นความทุกข์ อะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ อะไรคือการดับความทุกข์ และอะไรเป็นหนทางดับความทุกข์ จิตใจสูงด้วยความรู้อย่างนี้นำไปสู่การดับทุกข์ได้ แล้วจะทำให้เกิดความสะอาด สว่าง และสงบทางจิตใจ และสังคมอยู่อย่างไม้อ้อเปรียบใคร ไม่ละเมิดใคร อยู่อย่างสันติภาพและมีความสุข

5. ข้อเสนอแนะ

ในเบื้องต้น ผู้อ่านควรศึกษาข้อมูลเรื่อง อริยสัจสี่ อริยมรรคมีองค์ 8 และหลักการตีความพุทธธรรมด้วยภาษาคนและภาษาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุให้มีพื้นฐานความรู้ก่อน และผู้วิจารณ์เห็นว่า ทุกคนควรอ่านหนังสือเล่มนี้ เพราะเมื่ออ่านแล้ว ผู้อ่านจะได้ความรู้แก่นแท้ทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงที่มีความสอดคล้องกลมกลืนอย่างลงตัว และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขได้ในสังคมปัจจุบันอย่างแท้จริง

ข้อเด่น

1. ให้มีความคิดที่เป็นอิสระจากความงมงาย ให้รู้สึกว่าการเกลียดวัดนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่รู้อะไรตามที่เป็นอย่างจริง จึงไปเกลียดสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ และจำเป็นแก่มนุษย์ มีตัวของตัวเป็นผู้เกลียดวัดก็เท่ากับว่ามีตัวของตัวเป็นผู้ทำลาย

ประโยชน์ของตัว ทำลายการได้สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ที่ตัวเองจะพึงได้ ขอให้สนใจกันในข้อนี้ แล้วสังคมมนุษย์เรานี้ก็จะหมดปัญหาที่เป็นความทุกข์ทรมานมาอย่างยืดยาว

2. ความเกลียดวัด หรือเกลียดธรรมะ หรือเกลียดศาสนานั้น มันมีมูลมาจากการบูชา ทุกคนเป็นอิสระแก่ตนในทางความคิดความเห็น ให้มีจิตใจที่เป็นอิสระ ถ้ามาเกลียดวัดเสียแล้ว มันก็ไม่ใช่เป็นอิสระ คือมันมีความลำเอียงเสียแล้ว ความลำเอียงนั้นมันครอบงำจิตเสียแล้ว จิตนั้นไม่เป็นอิสระเสียแล้ว จิตนั้นก็ไม่มีทางที่จะคิดนึกอะไรให้ถูกต้องตามที่เป็นจริงได้

3. ศาสนานั้นไม่ใช่ยาเสพติด แต่ว่าศาสนานั้นเป็นเครื่องทำลายยาเสพติด ยาเสพติดในที่นี้หมายถึงความโง่ ความหลงในความเอร็ดอร่อยทางเนื้อทางหนัง ทางกิเลส หลงใหลในเรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ นี่เป็นยาเสพติดยิ่งกว่าสิ่งใด ธรรมะในพระศาสนานั้นจะขจัดยาเสพติดเช่นนี้ให้หมดไป ให้จิตใจสะอาด สว่าง และสงบ

ข้อควรพัฒนา

1. ข้อมูลเนื้อหาในหนังสือ “ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด” ต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมอย่างละเอียดกว่านี้ เพื่อได้อธิบายข้อมูลอย่างชัดเจนมากขึ้น

2. เนื้อหาในแต่ละบทต้องเพิ่มเติมข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ในแต่ละบทเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น

3. บทสรุปในหนังสือ “ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด” มีบทสรุปที่น้อยเกินไปในส่วนท้ายบทของหนังสือ จึงต้องเพิ่มเติมข้อมูลในท้ายบทสรุปให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

พุทธทาสภิกขุ. (2557). **ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สำนักพิมพ์กรีนปัญญาญาณ จำกัด.